

Блок 2. Україна в процесі боротьби за збереження національної ідеї

Урок 16. Український рух у роки революції 1905-1907 рр. Українська преса, «Просвіти», парламентська діяльність і боротьба за виборчі права

Історія України • ПМ • I курс • 1 година

Головна думка

Революція дала українському рухові коротке «вікно можливостей»: з'явилася легальна преса, відкривалися «Просвіти», українські депутати виступали в Державній думі. Хоча реакція обмежила здобутки, рух набув політичного досвіду.

На уроці потрібно зрозуміти	Після уроку студент/студентка зможе
послаблення цензури; українська преса; діяльність «Просвіт»; українські громади в Думах.	пояснювати ключові поняття; називати основні дати; аналізувати причини й наслідки; робити короткий історичний висновок.

Дата	Що запам'ятати
1905	послаблення заборон українського друку.
1905	вихід газети «Хлібороб».
1906	українська громада в I Державній думі.

Матеріал подано як готовий конспект-презентацію: його можна показувати на екрані або роздати студентам для самостійного опрацювання.

1. Карта уроку: логіка вивчення теми

Крок	Питання уроку	Що потрібно запам'ятати
1	Послаблення цензури	причини → перебіг → наслідки → значення
2	Українська преса	причини → перебіг → наслідки → значення
3	Діяльність «просвіт»	причини → перебіг → наслідки → значення
4	Українські громади в думах	причини → перебіг → наслідки → значення
5	Обмеження після поразки революції	причини → перебіг → наслідки → значення

Проблемне питання

Яке значення мала тема «Український рух у роки революції 1905-1907 рр. Українська преса, «Просвіти», парламентська діяльність і боротьба за виборчі права» для розвитку українського суспільства, державності або національної ідеї?

Поняття	Навіщо потрібне на уроці
Цензура	допомагає точно пояснити явище: контроль влади над друком і публічним словом.
«Просвіта»	допомагає точно пояснити явище: культурно-освітнє товариство для поширення освіти і української культури.
Парламентська діяльність	допомагає точно пояснити явище: участь депутатів у представницьких органах.

2. Історичний контекст

Тема уроку розкриває один із ключових етапів історії України: український рух у роки революції 1905-1907 рр. українська преса, «просвіти», парламентська діяльність і боротьба за виборчі права.

Щоб зрозуміти цей матеріал, важливо бачити зв'язок між політичними рішеннями, соціальними змінами, культурою та повсякденним життям людей.

Матеріал подано як конспект-презентацію: визначення, дати, таблиці й схеми можна використовувати для пояснення і самостійного опрацювання.

Історичний фактор	Що він змінює	На що звернути увагу
Послаблення цензури	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Українська преса	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Діяльність «просвіт»	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Українські громади в думах	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися

Алгоритм аналізу

1) Назвіть явище. 2) Вкажіть час і місце. 3) Поясніть причини. 4) Назвіть учасників. 5) Сформулюйте наслідки для українського суспільства.

3. Основний зміст теми

Пункт	Пояснення
Українська преса	Після послаблення цензури з'явилися газети і журнали українською мовою.
Просвіти	Створювали читальні, лекції, бібліотеки, гуртки, поширювали освіту серед населення.
Державна дума	Українські депутати порушували питання мови, школи, автономії та селянських потреб.
Боротьба за виборчі права	Революція поставила питання участі громадян у політиці.
Реакція	Після 1907 р. влада знову посилила контроль і обмежила український рух.

Проміжний висновок

Історичні події не існують окремо: економіка, влада, культура, війни, соціальні групи й міжнародна ситуація взаємно впливають одна на одну.

Типова помилка

Не зводьте відповідь до переліку дат. Історія вимагає пояснення: чому подія стала можливою, які сили діяли, кого вона посилила або послабила.

4. Причини, перебіг і наслідки

Причина / умова	Як проявлялася	Наслідок
Послаблення цензури	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Українська преса	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Діяльність «просвіт»	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Українські громади в думках	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Обмеження після поразки революції	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність

Запам'ятай формулу відповіді

Повна відповідь з історії має містити не тільки “що сталося”, а й “чому сталося”, “хто брав участь”, “чим завершилося” і “чому це важливо”.

Причини	Подія	Наслідки
передумови, суперечності, інтереси груп	конкретні рішення, війни, реформи або організації	зміни у владі, правах, культурі, території, суспільстві

5. Діячі, організації та суспільні сили

Хто / що	Роль у темі
Українські думські громади	об'єднували депутатів, що захищали українські питання.
«Просвіти»	мережа культурно-освітніх товариств.
Редактори української преси	поширювали політичні й культурні ідеї.
Виборці	отримали обмежений досвід політичної участі.
Царська влада	спершу поступилася, а потім відновила обмеження.

Методична підказка

Коли називаєте історичну особу або організацію, одразу пояснюйте її дію: створив, очолив, підтримав, заборонив, реформував, проголосив, придушив.

Питання до діяча/організації	Відповідь має містити
Яку мету мав?	політичну, соціальну, культурну або військову мету
Якими методами діяв?	реформи, війна, дипломатія, пропаганда, самоорганізація
Який наслідок?	що змінилося після його/її діяльності

6. Основні поняття

Поняття	Коротке визначення
Цензура	контроль влади над друком і публічним словом.
«Просвіта»	культурно-освітнє товариство для поширення освіти і української культури.
Парламентська діяльність	участь депутатів у представницьких органах.
Виборчі права	право обирати і бути обраним.

Поняття	Як використати у відповіді
Цензура	Скажіть: «Цензура - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Поняття	Як використати у відповіді
«Просвіта»	Скажіть: ««Просвіта» - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Парламентська діяльність	Скажіть: «Парламентська діяльність - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Виборчі права	Скажіть: «Виборчі права - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Як відповідати

Визначення потрібно не зазубрювати механічно, а пояснювати своїми словами і наводити історичний приклад із теми.

7. Основні дати

Дата / період	Подія / значення
1905	послаблення заборон українського друку.
1905	вихід газети «Хлібороб».
1906	українська громада в I Державній думі.
1907	українські депутати в II Думі.
після 1907	наступ реакції і згортання частини здобутків.

Хронологічна стрічка

1905 → 1905 → 1906 → 1907 → після 1907

Як вчити дати

Дати варто групувати за логікою: передумови → ключова подія → наслідки. Тоді вони не перетворюються на випадковий список.

8. Схема для розуміння

Що відбувається	Механізм	Результат
Українська преса	ключові дії та суперечності	історичний результат
Просвіти	ключові дії та суперечності	історичний результат

Що відбувається	Механізм	Результат
Державна дума	ключові дії та суперечності	історичний результат

Схему можна використати як план усної відповіді або як основу для короткого письмового конспекту.

Завдання	Як виконати
Перетворіть схему на текст	кожен рядок схеми запишіть як окреме речення з причинно-наслідковим зв'язком.
Додайте факт	до кожного рядка підберіть дату, особу або приклад із теми.

9. Підсумок уроку

Теза	Пояснення
1. Революція дала українському рухові коротке «вікно можливостей»: з'явилася легальна преса, відкривалися «Просвіти», українські депутати виступали в Державній думі.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
2. Тему потрібно розуміти через зв'язок причин, дій учасників і наслідків.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
3. Для повної відповіді використовуйте поняття, дату, приклад і власний висновок.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.

Відповідь на проблемне питання

Тема «Український рух у роки революції 1905-1907 рр. Українська преса, «Просвіти», парламентська діяльність і боротьба за виборчі права» показує, що українська історія розвивалася через поєднання внутрішніх процесів і зовнішніх викликів. Її значення потрібно оцінювати за впливом на права людей, культуру, державність і національну ідентичність.

Для усної відповіді

Починайте з короткої тези, далі наведіть 2-3 факти, одну дату і завершіть власним історичним висновком.

10. Перевір себе

Рівень	Завдання
Базовий	Дайте визначення 3-4 основних понять уроку. Назвіть 3 ключові дати.
Середній	Складіть хронологічний ланцюжок подій і поясніть, чому вони пов'язані.
Достатній	Порівняйте дві сили, організації або явища з теми за критеріями: мета, методи, наслідки.
Високий	Дайте аргументовану відповідь на проблемне питання уроку. Використайте щонайменше два факти і одну дату.

Міні-тест	Варіанти відповіді
1. Найважливіше в темі - це...	А лише дата; Б причина, перебіг і наслідки; В тільки прізвища; Г випадковий факт.
2. Повна історична відповідь має містити...	А поняття, дату, приклад і висновок; Б тільки емоцію; В лише цитату; Г тільки переказ назви.
3. Історичне значення події - це...	А її вплив на подальший розвиток; Б місце на сторінці; В складність назви; Г кількість учасників.

Відповіді

1 - Б; 2 - А; 3 - А.